

فرهنگ جامع چاپ و نشر

■ بیژن درویش

پژوهشگر و متخصص حوزه چاپ و نشر

وصفی در پرائنز قید شود. در مورد کلمات ریشه‌ی اصلی آورده شود و معانی مختلف آن ارائه گردد. کلمات باید هجابندی شده و با سیلاب‌های مشخص چاپ شود تا نوآموزان در نگارش مرتکب اشتباه نشوند.

پیش از این کتاب «فرهنگ چاپ و نشر» از سوی آقای پورممتاز منتشر شده است که به نظر می‌رسد بهتر از این کتاب کار شده بود. همچنین آقای پورممتاز کتاب دیگری با عنوان کاغذ و آماده‌سازی کتاب نوشته است که تمام واژه‌های حوزه چاپ و نشر را دربر نمی‌گیرد و تنها برای استفاده دانشجویان مفید است؛ ولی نسبت به اثر حاضر از نظم و ترتیب مناسب‌تری برخوردار است.

معرفی پدیدآور

علیرضا پورممتاز مترجم این اثر دارای آثار ترجمه‌شده متعدد و واژه‌نامه‌های دیگری است که از آن دست می‌توان به آماده‌سازی کتاب، عملیات پیش از چاپ، فرهنگ تصویری ورزش: فارسی - انگلیسی - آلمانی^۱، واژه‌نامه ورزش: انگلیسی - فارسی^۲ اشاره کرد.

معرفی کتاب

فرهنگ جامع چاپ و نشر انگلیسی - انگلیسی - فارسی در سه جلد (۲۱۹۲ صفحه) به چاپ رسیده است. جلد اول حروف A تا E، جلد دوم حروف F تا O و جلد سوم حروف P تا Z را دربر می‌گیرد. شیوه تنظیم واژه‌ها الفبایی بوده و نحوه ارائه معانی مدخل‌ها به این صورت است که متناسب با واژه در بعضی لغات از ترجمه لغوی و در بعضی دیگر توصیفی از واژه بیان شده است.

مباحث عمده در توصیف کتاب

* از مزایای کتاب حاضر می‌توان به مشخص کردن کاربرد هر واژه در مدخل‌ها اشاره کرد؛ به عنوان مثال زیر هر واژه کاربرد اصطلاح مورد نظر در آن رشته مشخص را کرده است.

* در ابتدای مقدمه مترجم نوبت چاپ، دوم درج شده در صورتی که در شناسنامه کتاب نوبت چاپ اول قید شده است.

* مترجم در فیپای کتاب سرشناسه شده است در حالی که در

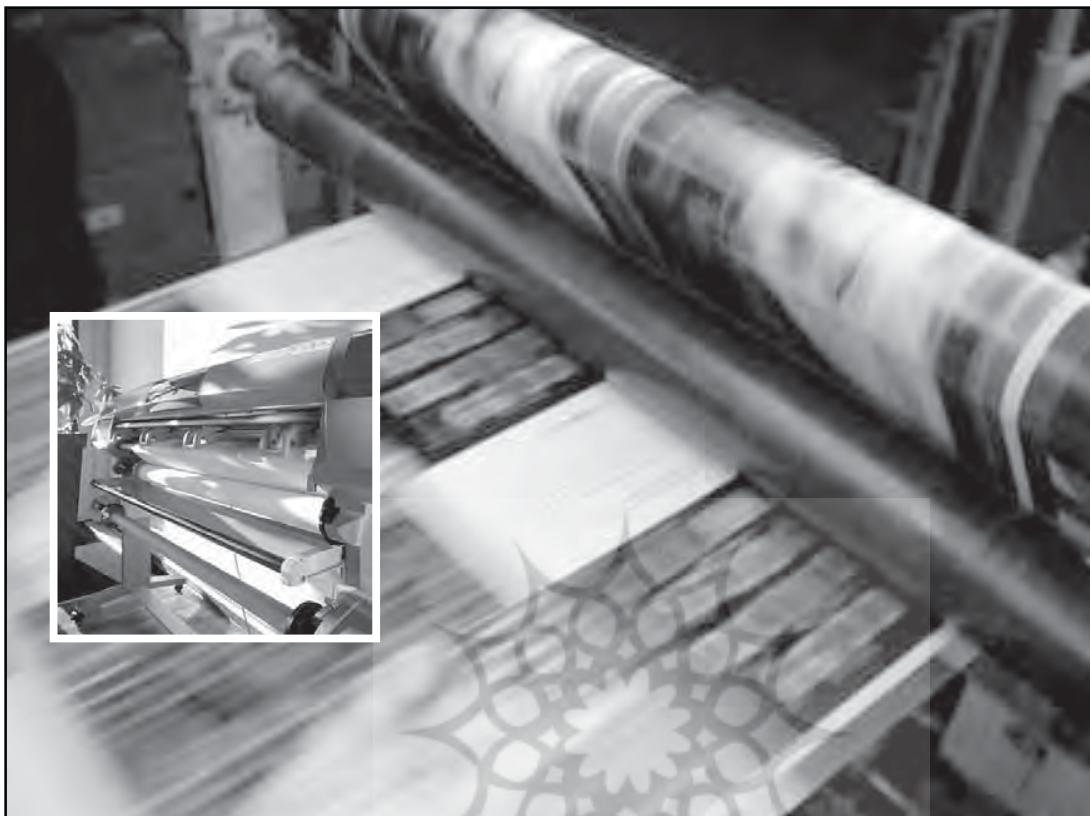
■ پورممتاز، علیرضا، فرهنگ جامع چاپ و نشر. تهران: شرکت تعاونی کارآفرینان فرهنگ و هنر، ۱۳۸۸. شابک ۰-۳۲-۵۴۳۵-۶۰۰-۹۷۸.

مقدمه

اصولاً فرهنگ‌ها براساس نیاز و به منظور رفع احتیاجات علمی و فنی تهیه می‌شوند. در تهیه هر فرهنگی باید احتیاجات علمی و فنی اهل فن و متخصصین (در مورد فرهنگ‌های تخصصی) مورد توجه باشد و علاوه بر معانی، کلیه مفاهیم هر کلمه که در فرهنگ‌های دیگر دیده نمی‌شود، آورده شود تا برای اهل فن مفید باشد.

در کل فرهنگ‌ها براساس نیاز گروهی از مردم نظیر اهل فن، دانشجویان، اساتید و یا هر قشر دیگری و بر پایه اطلاعات آن گروه و به زبان آنها تدوین می‌شود.

اصولاً در طراحی فرهنگ‌ها باید مواردی رعایت شود که دسترسی به واژه‌ها و کلمات را سهل و آسان کند؛ به عنوان مثال در هر جلد نوشته شده که شامل چه حروفی است و بر روی جلد کتاب قید شود، همچنین برای استفاده آسان‌تر، از نمایه استفاده شود و در مورد افعال معمولاً زمان ماضی و اسم مفعول و وجه

هدف از انتشار کتاب در اصل فراهم آوردن اطلاعات کافی در زمینه اصطلاحات کامپیوتری چاپ و نشر برای دانشجویان بوده است؛ متأسفانه اضافه کردن واژه‌هایی که هیچ معادل فارسی برای آنها انتخاب نشده بر حجم کتاب افزوده است بدون اینکه به هدف تعیین شده نزدیک شود

بر آن صورت نگرفته یا گاه ترجمه‌های غلط صورت گرفته باشد؛ به عنوان مثال صفحه ۱۷۱۵ جلد سوم برای resource type به معنی کاردان تایپ هیچ ترجمه‌ای نه بر خود لغت و نه بر معنی آن صورت نگرفته است و در صفحه ۳۶۳ جلد اول واژه color که در زبان انگلیسی در زمینه‌های CMYK، RGB و رنگ‌های subtractive، CMYK و رنگ‌های Pantone در وضوح (رزولوشن) چاپ توضیح داده است به اشتباه به رنگی حروف ترجمه شده است و در توضیح آن هم به تیرگی و روشنی حروف و قطع حروف اشاره کرده بی‌ارتباط است.

* اصولاً در فرهنگ‌ها رسم بر این است که در هر جلد مشخص شود که چه حروفی وجود دارد و براساس حروف الفبایی لاتین یا فارسی یا هر زبان مبدأ دیگر حروف و کلمات به ترتیب الفبا و پشت سر هم قرار می‌گیرند تا امکان دسترسی به واژه سهل و آسان باشد و حتی در ابتدای کتاب طریقه صحیح استفاده از فرهنگ توضیح داده می‌شود. در این فرهنگ این موارد رعایت نشده است و فقط در بالای صفحات کتاب از سرلوح به منظور دسترسی آسان‌تر به لغات استفاده شده است.

* در هر سه جلد و از همان ابتدای کتاب در بسیاری موارد مطالب انگلیسی چندین بار بدون دلیل و به صورت پاراگراف پشت سر هم تکرار شده‌اند که هدف از آن مشخص نیست.

* غلط‌های تایپی فارسی و انگلیسی همچنین غلط‌های نگارشی در کتاب بسیار فراوان است؛ به عنوان مثال صفحه ۶۸۷

شناسنامه کتاب به عنوان مترجم آمده است.

* هدف از انتشار کتاب در اصل فراهم آوردن اطلاعات کافی در زمینه اصطلاحات کامپیوتری چاپ و نشر برای دانشجویان بوده است؛ متأسفانه اضافه کردن واژه‌هایی که هیچ معادل فارسی برای آنها انتخاب نشده بر حجم کتاب افزوده است بدون اینکه به هدف تعیین شده نزدیک شود. مترجم می‌توانست مطالب اضافه و تکراری را حذف کرده و کتاب را در یک جلد با قیمت بسیار پایین‌تر به چاپ برساند.

* اگر کتاب فرهنگ جامع چاپ و نشر، انگلیسی به فارسی یا فارسی به انگلیسی یا حتی انگلیسی به انگلیسی منتشر می‌شد تفکیک بهتری در این زمینه صورت می‌گرفت. همچنین بهتر بود با اندیکس و جا انگشتی شروع هر حرف مشخص می‌شد. در حال حاضر جست‌وجوی آسان در هر جلد برای خواننده به هیچ‌جه میسر نیست.

* مترجم مخاطب کتاب را دانشجویان رشته چاپ عنوان می‌کند. این دانشجویان درسی به نام زبان فنی دارند که در آن اصطلاحات صحیح تخصصی چاپ و کامپیوتر را طی تحصیل فرا می‌گیرند؛ متأسفانه از آنجا که در این کتاب بیشتر مفاهیم ارائه شده به زبان انگلیسی است برای دانشجویان کاربردی نیست.

* دسترسی به مدخل‌ها در سه جلد به‌آسانی امکان‌پذیر نیست؛ برای مثال اگر بخواهید به یک واژه دسترسی پیدا کنید باید هر سه جلد را بررسی کنید و پس از پیدا کردن واژه ممکن است ترجمه‌ای

فرهنگ یا فرهنگنامه
کتابی است که در
آن معانی واژه‌های
یک زبان معین با
توضیحات مربوط به
ریشه، تلفظ، و دیگر
اطلاعات به ترتیب
الفبایی همان زبان
گردآوری می‌شوند. بر
این اساس متأسفانه از
نظر جایگاه، این کتاب
در حد فرهنگ جامع
قرار نمی‌گیرد. در
صورتی که به این اسم
به چاپ رسیده است

* طبق تعریف موجود، فرهنگ یا فرهنگنامه کتابی است که در آن معانی واژه‌های یک زبان معین با توضیحات مربوط به ریشه، تلفظ، و دیگر اطلاعات به ترتیب الفبایی همان زبان گردآوری می‌شوند. بر این اساس متأسفانه از نظر جایگاه، این کتاب در حد فرهنگ جامع قرار نمی‌گیرد. در صورتی که به این اسم به چاپ رسیده است.

سخن آخر

برای ارزیابی فرهنگ‌های موضوعی علاوه بر بررسی‌هایی که در مورد فرهنگ‌های دیگر صورت می‌گیرد، برخی نکات خاص نیز باید مد نظر قرار گیرد. مهم‌ترین پرسشی که باید هنگام ارزیابی یک فرهنگ تخصصی مطرح شود این است که «آیا این فرهنگ مطالبی را دربر می‌گیرد که فرهنگ پایه موجود فاقد آن است؟» این فرهنگ با وجود کاستی‌هایی که دارد می‌تواند منبع مفیدی برای مخاطبان حوزه چاپ و نشر باشد.

پی‌نوشت‌ها

۱. علیرضا پورممتاز، شهره مدرسی تهرانی، حسین درخشان، محمد رنجبری، مهدی صداقت پیام. تهران: خانه کتاب، ۱۳۸۱
۲. علیرضا پورممتاز، محمود شالچی طوسی، شهره مدرسی تهرانی. تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۳
۳. علیرضا پورممتاز (ویراستار)، محمود شالچی طوسی (زیرنظر)، شهره مدرسی تهرانی (ویراستار). تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۴

در قسمت پرتونگاری الکترونی به جای لغت «تکنیکی» به اشتباه لغت «تشنیکی» و در انتهای همان صفحه ستون دوم در قسمت الکتروگرافی به جای کلمه «تونر» کلمه «توند» چاپ شده است. ظاهراً این نوع ایرادها به علت فقدان ویراستار ادبی و ویراستار علمی، فنی و تخصصی است که وجود آنها در کتاب‌های مرجع از اهمیت بیشتری برخوردار است.

* این کتاب برای اولین بار ترجمه شده و متأسفانه عنوان به زبان اصلی ذکر نشده است.

* اگر مترجم کار ترجمه را انجام داده باید تمام مواردی را که در کتاب آورده شده ترجمه می‌کرد؛ بعضاً برخی لغات ترجمه نشده است (ص ۱۶۷۲، ج ۳، یا ص ۱۰۷۳، ج ۲). دلیل ترجمه نشدن و واگردن به خواننده چه بوده، اگر خواننده می‌توانست متن انگلیسی را بخواند نیازی به ترجمه کتاب نبود. همچنین معادل انگلیسی برخی لغات ذکر نشده است (ص ۱۳۶، ج ۱ یا ص ۱۱۵۶، ج ۲).

* در بخش‌هایی از ترجمه احساس می‌شود مترجم نتوانسته واژه‌ها را خوب تفهیم کند و اصل واژه معنی را به ذهن خواننده متخصص نمی‌رساند، به نظر می‌رسد متأسفانه مترجم در این زمینه تجربه کافی نداشته است؛ مثلاً در صفحه ۴۵۵ جلد اول واژه cover price به معنی قیمت جلد در ترجمه، قیمت پشت جلد ذکر شده و در توضیح آمده است: «قیمت پشت جلد کتاب که همیشه روی جلد چاپ می‌شود» که مشخص نیست قیمت اگر مربوط به پشت جلد است پس چرا در اینجا کلمه روی جلد آمده است. در صفحه ۲۵۶ جلد اول درباره color film پنج خط توضیح داده شده است که کلاً اشتباه است، به جای لایه‌های حساس از عبارت مایع در مایع استفاده شده است که هیچ معنایی ندارد و در همین صفحه درباره دو عنوان اساسی و کاربردی color gamut و color gradation در صنعت چاپ که در بخش لاتین آمده است هیچ توضیحی داده نشده است.

* در کل خواننده نمی‌تواند استفاده خاصی از کتاب داشته باشد و برای جست‌وجوی یک واژه باید سه جلد کتاب را بررسی کند؛ حتی بر روی جلد هیچیک از کتاب‌ها هم نوشته نشده که آن جلد شامل چه حروفی است. کتاب ویراستاری تخصصی و ادبی نشده است و در واقع اصول کتاب‌نویسی در آن رعایت نشده است و استفاده از آن تقریباً مشکل است؛ حتی در ابتدای کتاب هیچ بخشی برای راهنمای استفاده از کتاب نوشته نشده است.

* بهتر بود به منظور فهم راحت‌تر مخاطب، برای بعضی واژگان مثال‌هایی ارائه می‌شد.

* با توجه به اینکه مخاطب در پی کشف معنی لغت و استفاده از آن است بهتر بود برای هر واژه در صورت امکان مترادف نیز ذکر می‌شد که البته این کار در مورد برخی لغات دیده می‌شود (ص ۱۳۴۵، ج ۲).

* برای ارجاع لغات از کلمه see استفاده شده است. بهتر بود به منظور دسترسی راحت‌تر به لغات از ارجاعات see also و compare with نیز استفاده می‌شد.